

Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične javne službe (EVA 2016-3340-0018)

Obrazložitev

Splošno pojasnilo

27. člen Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o knjižničarstvu – ZKnj-1A (Uradni list RS, št. 92/15) je določil, da je potrebno s spremembami zakona uskladiti pravilnik, ki ureja pogoje za izvajanje knjižnične javne službe. Pogoje določa 36. člen Zakona o knjižničarstvu (Uradni list RS, št. 87/01, 96/02 – ZUJIK in 92/15; v nadaljevanju: zakon) in veljajo za vse knjižnice, ki izvajajo knjižnično javno službo.

Na določbe pravilnika so vplivali strateški dokumenti: *Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice 2018–2028*, *Strokovni standardi in priporočila za organizacijo, delovanje in evalvacijo visokošolskih knjižnic (za obdobje 2012–2020) ter Strokovni standardi za specialne knjižnice (26. 11. 2018–25. 11. 2028)*.

Ocena stanja na področju in razlogi za pripravo novega pravilnika

Od leta 2003, ko je bil sprejet veljavni Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe¹, so bile izpeljane štiri meritve knjižnic, ki so podlaga za odločbe o razvitosti knjižnic ter vpis knjižnic v razvid. Meritve razvitosti knjižnic oziroma izpolnjevanje minimalnih pogojev za izvajanje knjižnične javne službe so le eden izmed elementov, s katerimi je zakonodajalec poskušal zagotoviti ustrezen nivo izvajanja javne službe na področju knjižničarstva².

Konkretno minimalne pogoje iz 36. člena zakona je za posamezne vrste knjižnic podrobneje določil Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe. Vrednosti (minimalnih) pogojev, ki so razporejeni v štiri enakovredne glavne sklope: organiziranost, gradivo (skupaj obseg, izbor in ureditev gradiva), strokovni delavci (skupaj število in usposobljenost strokovnih delavcev), prostor in oprema, so bile določene glede na povprečja doseženih vrednosti v koledarskem letu pred sprejemom zakona (torej v letu 2000), usklajevanje vrednosti se ni izvedlo. Vsaka knjižnica bi morala pogoje iz 36. člena zakona trajno izpolnjevati. Minimalne pogoje, postopek meritev, oblikovanja mnenj in izdajo odločb o razvitosti podrobno določa podzakonski predpis o pogojih, način vpisa knjižnice v razvid knjižnic in nabor podatkov pa določa pravilnik, ki opredeljuje razvid knjižnic.

Namen

S predlaganim novim pravilnikom se v skladu z določbami *Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o knjižničarstvu* na novo opredeljuje pogoje za izvajanje knjižnične javne službe, in sicer za splošne, visokošolske in specialne knjižnice ter nacionalno knjižnico. Določbe za šolske knjižnice, ki opravljajo knjižnično dejavnost, potrebno za izvajanje javne službe na področju vzgoje in izobraževanja, bodo skladno z določbo 39. c člena zakona opredeljene v predpisu pristojnega ministrstva.

¹ Uradni list RS, št. 73/03, 70/08 in 80/12.

² Poleg navedenega tudi drugi dokumenti oziroma podzakonski akti, ki jih je predpisal zakon (strokovni standardi in strokovna priporočila – 11. člen, minimalni pogoji za izvajanje dejavnosti – 36. člen, normativi za načrtovanje razvoja – 37. člen, merila, po katerih so splošne knjižnice dolžne meriti svoje delovanje – 23. člen), redno spremljanje in vrednotenje dejavnosti knjižnic (statistične meritve – 33. člen, meritve razvitosti – 33. člen,) ter strokovni in inšpekcijski nadzor (58. in 59. člen).

Cilji

S predlaganim novim pravilnikom želimo zagotoviti boljše pogoje za splošno dostopnost knjižnične javne službe in nadaljnji razvoj knjižnične dejavnosti splošnih, visokošolskih in specialnih knjižnic ter zagotoviti minimalne pogoje za delovanje in nadaljnji razvoj nacionalne knjižnice.

Vsebinska obrazložitev predlaganih določb

Predlagane določbe novega pravilnika, ki opredeljuje pogoje za izvajanje knjižnične javne službe, so v nadaljevanju povzete po vsebinskih sklopih oziroma poglavjih ter členih pravilnika.

SPLOŠNE DOLOČBE

K 1. členu

(vsebina)

Pravilnik določa minimalne številčne vrednosti pogojev za obseg in izbor strokovno urejenega knjižničnega gradiva, strokovne delavce knjižnic ter prostor in opremo. Določa tudi natančnejše pogoje, ki jih morajo, poleg pogojev, opredeljenih v 36. členu zakona, izpolnjevati knjižnice, ki opravljajo knjižnično javno službo. Za splošne knjižnice so to pogoji za opravljanje posebnih nalog iz 25., 26. in 27. člena zakona. Za boljše zagotavljanje dostopnosti knjižnične dejavnosti določa tudi ustrezen način organiziranosti z možnostjo povezovanja, prenosa nalog in skupne uporabe virov za storitve in naloge knjižnic. Za splošne knjižnice, ki so samostojne pravne osebe, pravilnik določa tudi financiranje zagotavljanja pogojev ter način določanja skupnih stroškov splošnih knjižnic, ki zagotavljajo knjižnično dejavnost v več občinah.

K 2. členu

(pomen izrazov)

Ker so nekateri izrazi pomembni za razumevanje določb in pogojev, so v členu opredeljeni specifični izrazi, pomembni za knjižnično javno službo.

K 3. členu

(opredelitev pogojev in kazalcev)

Člen določa, da morajo biti minimalni pogoji v skladu s strokovnimi priporočili in smernicami iz 11. člena zakona, po katerih se morajo knjižnice ravnati tudi pri doseganju obsega dejavnosti in storitev, ki niso določene v tem pravilniku. Minimalni pogoji so določeni na podlagi statističnih in drugih podatkov ter so podrobneje opredeljeni glede na vrsto knjižnic. Izpolnjevanje pogojev se ugotavlja na podlagi v pravilniku opredeljenih metodologije in kazalcev.

K 4. členu

(prenos nalog in skupna uporaba virov)

V členu je podana možnost, da lahko knjižnica (pravna oseba) za doseganje primernejših pogojev za izvajanje knjižnične javne službe na podlagi dogovora posamezno nalogo oziroma posamezne naloge prenese na drugo knjižnico iste vrste ali pa se z drugo knjižnico dogovori za skupno uporabo virov, kot je npr. skupna uporaba prostora ali opreme knjižnice. V primeru nesamostojnih knjižnic mora dogovor za prenos posamezne naloge ali skupno uporabo virov v imenu knjižnice skleniti matična organizacija.

SKUPNE DOLOČBE

K 5. členu

(organizacija knjižnične dejavnosti)

Člen določa, da morata biti namen in organiziranost knjižnice določena v ustanovitvenem aktu knjižnice oziroma v ustreznem internem aktu javnega zavoda, znotraj katerega deluje knjižnica. Notranja organizacija knjižnice mora biti prilagojena poslanstvu in velikosti knjižnice (odvisna je npr. od naslednjih dejavnikov: površine, števila uporabnikov, obsega nalog, števila organizacijskih enot).

Posamezne vrste knjižnic (iste ali različnih vrst) se lahko povezujejo v skladu z nalogami, ki jih določa zakon, vendar gre za povezovanje za opravljanje konkretnih nalog (npr. za informacijsko opismenjevanje na geografskem območju). Cilj povezovanja je storitev najvišje kakovosti z racionalno rabo virov.

Knjižnice različnih vrst se lahko tudi organizacijsko ali prostorsko združujejo, vendar se morajo organizirati tako, da v združeni knjižnici ni okrnjena nobena od knjižničnih funkcij posamezne knjižnice.

K 6. členu

(obratovalni čas)

Člen določi obratovalni čas knjižnice in obvezo, da ga knjižnica določi v letnem delovnem načrtu. Opredeli tudi najprimernejši obratovalni čas knjižnice za uporabnike, ki mora biti objavljen tako na spletni strani kot tudi viden ob vhodu v knjižnico. Člen opredeli tudi praznični in predpraznični obratovalni čas knjižnice.

K 7. členu

(knjižnično gradivo)

Člen določa vse ključne elemente za knjižnično zbirko, ki veljajo za vse vrste knjižnic, ki opravljajo knjižnično javno službo. Določa tudi, da morajo imeti uporabniki v vsaki knjižnici dostop do knjižničnega gradiva, in sicer v skladu s pogoji uporabe, dostop do kataloga knjižničnega gradiva, javnega vzajemnega kataloga in dostop do svetovnega spleta.

Postavitev knjižničnega gradiva mora biti prilagojena namenu knjižnice in za potrebe uporabnikov ustrezno obrazložena. Knjižnično gradivo je v prostem pristopu praviloma urejeno na podlagi sistema univerzalne decimalne klasifikacije (UDK). Določba dopušča možnost uporabe drugega sistema postavitve v primeru, da sistem UDK zaradi premajhne vsebinske razčlenjenosti ne omogoča postavitve gradiva v skladu z namenom oziroma poslanstvom knjižnice.

K 8. členu

(knjižnični delavci)

Člen določi, da morajo imeti knjižnice, pri katerih so številčne vrednosti pogojev in izkazi delovanja večji kot določajo minimalni pogoji, tudi več knjižničnih delavcev. Število delavcev v knjižnici je tako odvisno od števila njenih potencialnih uporabnikov, od poslanstva in obsega dejavnosti knjižnice. Knjižnice, ki opravljajo knjižnično javno službo, morajo imeti strokovne knjižničarske delavce, ki morajo izpolnjevati pogoje, določene v 39. a členu zakona.

Tudi direktor oziroma direktorica samostojne knjižnice, ki vodi strokovno delo knjižnice, in odgovorna oseba, ki vodi strokovno delo nesamostojne knjižnice, morata izpolnjevati pogoje za strokovnega knjižničarskega delavca iz zakona.

K 9. členu

(prostor in oprema)

Za vsako knjižnico, ki opravlja knjižnično javno službo, je nujno, da ima ustrezen prostor in potrebno tehnično in drugo opremo za delovanje. Pri gradnji novih knjižnic in adaptacijah obstoječih se prostor ter oprema oblikujeta v skladu z veljavnimi strokovnimi standardi in priporočili, tudi mednarodnimi.

Prostor, kjer deluje knjižnica, mora omogočati varno in pregledno ureditev ter dostop do knjižničnega gradiva in tehnične opreme, namenjene uporabnikom, dostop in uporabo knjižničnih storitev za vse uporabnike, ustrezne delovne pogoje za knjižnične delavce ter zadostna skladišča za knjižnično gradivo. Prostor mora biti primerne velikosti, velikost je sorazmerna s številom nalog, ki jih knjižnica opravlja, in s številom oziroma potrebnimi potencialnih uporabnikov, ki jim služi. Za dostop do knjižničnega gradiva, njegovo uporabo in uporabo storitev knjižnice mora imeti knjižnica tudi vso potrebno tehnično in drugo opremo. Imeti mora tehnično opremo za nabavo, obdelavo, predstavljanje, uporabo in reproduciranje knjižničnega gradiva, ki ga hrani, in za izvajanje informacijske dejavnosti. Knjižnice, ki hranijo knjižnično gradivo, ki je kulturni spomenik, morajo imeti zagotovljene posebne pogoje za hranjenje, varovanje in ohranjanje ter za uporabo tega knjižničnega gradiva, kot je to opredeljeno v 5. členu zakona.

SPLOŠNE KNJIŽNICE

Splošno pojasnilo

Ob analizi veljavnega Pravilnika je bilo ugotovljeno, da je potrebno določbe za splošne knjižnice bolj prilagoditi spremenjenim razmeram in realnim pogojem za zagotavljanje knjižnične javne službe splošnih knjižnic.

Na potrebo po upoštevanju spremenjenih razmer opozarjajo tudi najnovejši strateški dokumenti, med katerimi je treba upoštevati predvsem dokument *Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice 2018–2028*, ki uveljavlja razvojno vizijo proaktivne knjižnice kot dejavnika razvoja lokalne skupnosti, kar zaradi spremenjenega pristopa (uvedbe knjižničnih vlog, ki določajo področja, na katerih lahko splošna knjižnica pripomore k uresničevanju posameznikovih in družbenih ciljev, v skladu s potrebami lokalne skupnosti) zahteva prenovo določb pravilnika, ki se nanašajo na pogoje za knjižnično javno službo splošnih knjižnic.

Načelne opredelitve

- razvojna naravnost in težnja k večji profesionalizaciji knjižnične javne službe ter čim kakovostnejši knjižnični mreži;
- vsebine dosedanjih pravilnikov, ki urejajo področje delovanja splošnih knjižnic, obravnavati v enem pravilniku;
- pri oblikovanju določb novega pravilnika se sklicevati na najnovejša strokovna priporočila in standarde za splošne knjižnice (težnja k odličnosti), zato jih oblikovati bolj kvalitativno in manj numerično;
- finančna vzdržnost za lokalne skupnosti; ustanoviteljem in financerjem splošnih knjižnic omogočiti financiranje na objektivnih osnovah v okviru realnih pričakovanj do finančnih zmožnosti občin;
- enoznačnost in preverljivost predpisanih kriterijev za kazalce, določitev metodologije zbiranja in merjenja kazalcev, določitev strokovno vzdržnega minimuma njihovih numeričnih vrednosti ter njihova preverljivost;
- vzpostavitev nove vrste organizacijskih enot splošne knjižnice ter možnost prehajanja med njimi (npr. od večje k manjši obliki oziroma obratno z namenom lažje sprejemljivosti v posameznem lokalnem okolju), kar predstavlja motivacijski vidik tako za financerje kot tudi knjižničarje;
- jasna razmejitev izvajanja nalog in storitev med posameznimi organizacijskimi enotami splošne knjižnice.

Obrazložitev določb za splošne knjižnice

Skupne določbe za splošne knjižnice

K 10. členu

(pomen izrazov)

Ker so nekateri izrazi pomembni za razumevanje določb in pogojev za splošne knjižnice, so v členu opredeljeni specifični izrazi, pomembni za knjižnično javno službo splošnih knjižnic.

Pojasnilo k razumevanju izraza »splošna knjižnica«: Splošna knjižnica je skladno z 19. členom zakona samostojna pravna oseba in ne osrednja knjižnica, kar se je v praksi uveljavilo kot napačno in

je posledica 3. člena veljavnega Pravilnika o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe. Z novim pravilnikom želimo anomalijo odpraviti.

Organiziranost splošne knjižnice

K 11. členu

(način organiziranosti)

Člen podrobneje določi način organiziranosti splošne knjižnice za zagotavljanje knjižnične dejavnosti za prebivalce na območju ene ali več občin. Določi, da morajo biti organizacijske enote splošne knjižnice določene v aktu o ustanovitvi, pri čemer mora knjižnična mreža zagotavljati izvajanje knjižnične dejavnosti v vseh občinah. Člen tudi določi, da so organizacijske enote splošne knjižnice osrednja in krajevna knjižnica ter potujoča knjižnica. Glede na obseg izvajanja knjižnične dejavnosti ločimo krajevno knjižnico I in krajevno knjižnico II. Premična zbirka je del knjižnične zbirke splošne knjižnice, ki je namenjena za izvajanje knjižnične dejavnosti na določenih lokacijah. Skupne naloge za vse organizacijske enote izvaja splošna knjižnica na svojem sedežu. Za doseganje primernejših pogojev za izvajanje knjižnične javne službe, se splošne knjižnice lahko povezujejo v mreže. Splošne knjižnice se lahko med seboj povezujejo za uvajanje skupnih strokovnih in razvojnih rešitev, optimizacijo delovanja, vsebinsko koordinacijo področja delovanja oziroma dvig kakovosti izvajanja knjižnične dejavnosti in podobno. Člen opredeli tudi možnost povečevanja ali zmanjševanja območja delovanja knjižnice.

K 12. členu

(storitve in naloge za zagotavljanje dostopnosti)

Člen določa storitve in naloge splošne knjižnice za zagotavljanje dostopnosti knjižnične javne službe. Določen je tudi kazalec z zahtevano vrednostjo za ugotavljanje izpolnjevanja pogoja izvajanja različnih oblik dejavnosti, ki jih splošna knjižnica organizira in izvaja za namen izobraževanja, razvoja informacijske, bralne in drugih pismenosti ter bralne kulture, osebnega razvoja, medkulturnega dialoga, informiranja in vključevanja v družbo (npr. predavanja, delavnice, tečaji, tematski in literarni večeri, pravljичne ure, bralni krožki, bralne značke, kvizi, debate, predstavitve, pogovori z avtorji, študijski krožki, razstave ipd.). Določba člena je splošna in smiselno vključuje (omogoča) dostopnost različnih oblik dejavnosti, med drugim tudi oblike dejavnosti s področja vseživljenjskega izobraževanja, posebne oblike dejavnosti za otroke, mladino in odrasle s posebnimi potrebami ter dostopnost domoznanske dejavnosti.

Splošne knjižnice s storitvami za uporabnike s posebnimi potrebami krepijo svojo socialno vlogo v družbi in prispevajo k izboljšanju kakovosti življenja. V določbi je tako med drugim tudi opredeljeno, da splošna knjižnica uporabnikom s posebnimi potrebami zagotavlja najnujnejšo tehnično in drugo opremo za uporabo knjižničnega gradiva in posredovanje informacij.

Splošna knjižnica mora skladno s 16. členom zakona v okviru javne službe zagotavljati tudi dostopnost in uporabo gradiv javnih oblasti, ki so splošno dostopna na elektronskih medijih.

K 13. členu

(obveščanje in komuniciranje)

Člen določi obveznost komuniciranja splošne knjižnice z okoljem.

Knjižnično gradivo

K 14. do 19. členu

V poglavju o knjižničnem gradivu (14. do 19. člen) je podrobneje določeno upravljanje knjižnične zbirke splošne knjižnice, obseg, dopolnjevanje in odpis knjižničnega gradiva, struktura, strokovna obdelava in oprema knjižničnega gradiva, izgradnja lastnih informacijskih virov, fizično vzdrževanje, varovanje in ohranjanje knjižničnega gradiva ter dostopnost knjižničnega gradiva. Določeni so tudi

kazalci z zahtevanimi vrednostmi za ugotavljanje izpolnjevanja naslednjih pogojev: obseg knjižnične zbirke, letni prirast aktualnega knjižničnega gradiva, dostop do slovenskih elektronskih knjig, serijskih publikacij in podatkovnih zbirk.

Dodatno pojasnilo k 15. členu

Predlagani pogoj prirasta v obsegu 150 enot aktualnega monografskega knjižničnega gradiva na fizičnih nosilcih na 1000 prebivalcev z načinom nakupa je po statističnih podatkih iz leta 2017 vrednost, ki je višja od mediane (minimum 80, maksimum 345, vrednost 150 je po velikosti na 35. mestu od 58- splošnih knjižnic). Podatki o nakupu gradiva na fizičnih nosilcih za leto 2018 so naslednji: najmanjše število je 83 enot na 1000 prebivalcev, največje 295, mediana je pri 159. Pogoja ne bi izpolnjevalo 22 knjižnic. Tudi podatki³ o nakupu za leto 2020 ne kažejo izboljševanja trenda: najmanjše število je 72 enot na 1000 prebivalcev, največje 270, mediana je pri 147. Pogoja ne bi izpolnjevalo 31 knjižnic (vrednost večja od 150 je na 32. mestu od 58-ih splošnih knjižnic)

Člen določa tudi kazalec z zahtevano vrednostjo za ugotavljanje izpolnjevanja pogoja dopolnjevanja knjižnične zbirke s prirastom naslovov tekočih serijskih publikacij.

Vrednost kazalca je določena na podlagi analize statističnih podatkov. V letu 2018 je samo 9 splošnih knjižnic imelo naročenih manj kot 100 naslovov tiskanih serijskih publikacij. Pogoj 100 naslovov tekočih naročenih serijskih publikacij v osrednji knjižnici izpolnjuje 52 knjižnic od 58 (90 %), ne dosega 10 % knjižnic (stanje 31.12. 2011). Stanje 31.12. 2016: 42 osrednjih knjižnic je imelo 100 naslovov ali 87,5 % (vir: Raziskava o doseganju standardov za splošne knjižnice 2005-2017).

Cilj pravilnika je določiti osnovno (minimalno) raven splošne knjižnične dejavnosti kot javne službe, se pravi zagotoviti vsem prebivalcem Slovenije osnovno raven splošne knjižnične dejavnosti kot javne službe. Prav tako je cilj pravilnika ustanoviteljem in financerjem omogočiti financiranje knjižnične dejavnosti na objektivnih osnovah. Odgovarja na vprašanje, kakšne vire potrebuje knjižnica za izvajanje osnovne ravni splošne knjižnične dejavnosti oziroma kakšne rezultate lahko pričakuje lokalna skupnost za vložena sredstva. Določbe pravilnika so naravnane v okviru realnih pričakovanj do finančnih zmožnosti občin.

Knjižnični delavci

K 20. in 21. členu

Poglavje o knjižničnih delavcih (20. in 21. člen) podrobneje določa kompetence knjižničnih delavcev in stopnjo njihovega zaposlovanja, za katero določa tudi kazalca z zahtevano vrednostjo za ugotavljanje izpolnjevanja pogoja.

Elementi za določanje stopnje zaposlovanja knjižničnih delavcev v splošnih knjižnicah so navedeni v Prilogi 3. Elementi so podrobneje pojasnjeni v nadaljevanju, navedeni so tudi primeri izračuna stopnje zaposlovanja za organizacijske enote. Pomagalo s formulo za izračun minimalne stopnje zaposlovanja v splošni knjižnici je v Prilogi 4.

Elementi upoštevajo obratovalni čas knjižnice, število krajevnih knjižnic oziroma organizacijskih enot, število dogodkov (prireditve in usposabljanj), delovne naloge, povezane z izgradnjo knjižnične zbirke ter ostale strokovne naloge, upravljanje knjižnice, računovodska in administrativna dela. Pri pripravi elementov so bili upoštevani podatki o delu splošnih knjižnic (vir: Narodna in univerzitetna knjižnica, Center za razvoj knjižnic), podatki, zbrani posebej za namen priprave pravilnika, študija o pridobivanju

³ Vir podatkov: Zaključna poročila splošnih knjižnic o izvedbi nakupa knjižničnega gradiva s sredstvi Ministrstva za kulturo za leto 2020 (58 knjižnic)

knjižničnega gradiva⁴, dokument »Strateške usmeritve na področju IKT v splošnih knjižnicah za obdobje 2018-2028«⁵ ter strokovna presoja.

Elementi za določanje stopnje zaposlovanja v splošni knjižnici so naslednji:

- **Neposredno delo z uporabniki v obratovalnem času knjižnice.** Dejavnost pomeni izvajanje del, navedenih v 12. členu od alineje 1 do alineje 9. Glavni dejavnik pri določanju stopnje zaposlovanja je obratovalni čas knjižnice (objavljen časovni termin, ko lahko uporabniki uporabljajo storitve knjižnice). Število delavcev merjeno po ekvivalentu polne zaposlitve je določeno po formuli $\text{letni obratovalni čas} / 1524 \text{ ur}$ za osrednje ali krajevne knjižnice z gravitacijskim območjem do 7.000 potencialnih uporabnikov. Pri določanju stopnje zaposlovanja za osrednje ali krajevne knjižnice z večjim gravitacijskim območjem se za vsakih nadaljnjih 7.000 potencialnih uporabnikov v gravitacijskem območju za enak obratovalni čas upošteva dodatni delavec. Pri vsaki krajevni knjižnici I se za pripravo na delo in sodelovanje z lokalno skupnostjo upošteva še dodatno najmanj 0,13 delavca, merjeno v EPZ. Osnovo za izračune predstavlja ekvivalent polne zaposlitve (EPZ) v obsegu 2000 ur na letni ravni (50 delovnih tednov). Kot efektivni čas delavca za izvajanje neposrednega dela z uporabniki je upoštevano 1524 ur na letni ravni (dopust 30 dni, odmor za malico, usposabljanje in interno delo).
- **Načrtovanje, organiziranje, izvajanje in vrednotenje različnih oblik dejavnosti.** Dejavnost pomeni izvajanje del, navedenih v 12. členu pri alineji 10. Število delavcev, merjeno po ekvivalentu polne zaposlitve, je določeno po formuli, ki upošteva izvedbo 50 dogodkov oziroma prireditev na 10.000 potencialnih uporabnikov v letu, ter tipični čas 6,4 ure za načrtovanje, izvedbo in vrednotenje dogodka. Primer izračuna:
 - 0,21 strokovnega delavca, merjeno v EPZ, na 10.000 prebivalcev za načrtovanje, organiziranje, izvajanje in vrednotenje različnih oblik dejavnosti.
- **Izgradnja knjižnične zbirke (izbor, pridobivanje, bibliografska obdelava, oprema, zaščita in varovanje ter distribucija gradiva).** Število delavcev merjeno po ekvivalentu polne zaposlitve, je določeno po formuli, ki upošteva obseg prirasta knjižničnega gradiva. Po Študiji o postopkih pridobivanja knjižničnega gradiva v splošnih knjižnicah je potreben obseg delovnega časa za postopke izbora, pridobivanja, bibliografske obdelave, opreme, zaščite in varovanja ter distribucije 45,9 minute na inventarno enoto gradiva (str. 63). Predpostavljen obseg prirasta je 1500 enot knjižničnega gradiva na 10.000 potencialnih uporabnikov. V določeni stopnji zaposlovanja ni upoštevano domoznansko gradivo, upravljanje elektronskih virov dostopnih na daljavo, vrednotenje knjižnične zbirke, popravila in vezava gradiva. Primer izračuna:
 - 0,75 delavca merjeno v EPZ za splošno knjižnico s prirastom 1.500 enot na 10.000 prebivalcev.
- **Druga knjižničarska dela.**
 - Število delavcev za domoznansko dejavnost (pridobivanje, obdelava, varovanje in posredovanje domoznanskega gradiva) je najmanj 0,3 strokovnega delavca merjeno v EPZ na pravno osebo za 10.000 prebivalcev.

⁴ Tržan, M. idr. (2015). *Študija o postopkih pridobivanja knjižničnega gradiva v splošnih knjižnicah*. Grosuplje: Združenje splošnih knjižnic. Dostopno na: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-ZH8ZHNZ8>

⁵ Čelik, M., Petek, J., Sirk, I. in Videc, A. (2018). *Strateške usmeritve na področju IKT v splošnih knjižnicah za obdobje 2018-2028*. Maribor: [B. z.]. Dostopno na: https://www.nuk.uni-lj.si/sites/default/files/dokumenti/2019/ook_strat.pdf

- Število delavcev za obveščanje o delovanju knjižnice in komuniciranje z uporabniki, pripravo knjižničnih politik, upravljanje s knjižnično zbirko itn. je najmanj 0,3 strokovnega delavca merjeno v EPZ na pravno osebo za 10.000 prebivalcev.
- **Dela drugih strokovnih delavcev.**
 - Število delavcev za konfiguracijo in vzdrževanje strojne in programske opreme itn. je najmanj 0,35 delavca merjeno v EPZ na pravno osebo za 10.000 prebivalcev.
- **Naloge s področja računovodstva.** Število delavcev je najmanj 0,5 delavca merjeno v EPZ na pravno osebo za 10.000 prebivalcev.
- **Administrativna in tehnična dela.** Število delavcev je najmanj 0,5 delavca merjeno v EPZ na pravno osebo za 10.000 prebivalcev
- **Upravljanje knjižnice.** Število delavcev je najmanj 1 delavec merjeno v EPZ na pravno osebo.

Primeri izračuna stopnje zaposlovanja za organizacijske enote

Krajevna knjižnica I ima najmanj enega knjižničnega delavca, merjeno po ekvivalentu polne zaposlitve (EPZ), in sicer najmanj 0,84 knjižničnih delavcev za: izvedbo dogodkov (0,05 EPZ), sodelovanje z lokalno skupnostjo (0,13 EPZ) in neposredno delo z uporabniki v obratovalnem času najmanj 20 ur tedensko za gravitacijska območja od 2500 do 7000 prebivalcev (0,66 EPZ); poleg tega ima najmanj 0,16 EPZ za skupne naloge, ki se izvajajo v osrednji knjižnici.

Krajevna knjižnica II ima najmanj 0,5 knjižničnega delavca merjeno po ekvivalentu polne zaposlitve (EPZ), in sicer najmanj 0,42 knjižničnih delavcev za: izvedbo dogodkov (0,02 EPZ), sodelovanje z lokalno skupnostjo (0,07 EPZ) in neposredno delo z uporabniki v obratovalnem času najmanj 10 ur tedensko za gravitacijska območja do 2500 prebivalcev (0,33 EPZ); poleg tega ima najmanj 0,08 EPZ za skupne naloge, ki se izvajajo v osrednji knjižnici.

Dodatna obrazložitev k 21. členu (delež bibliotekarjev)

Strokovnost opravljanja knjižničarskih del zagotavlja minimalni delež strokovnih knjižničarskih delavcev – bibliotekarjev (najmanj visokošolska izobrazba druge stopnje). V splošnih knjižnicah je bila mediana deleža bibliotekarjev med vsemi strokovnimi knjižničarskimi delavci v letu 2018 53 %, najmanjši delež je bil 14 %, največji pa 100 % (upoštevani so podatki za 57 od 58 splošnih knjižnic).

Knjižnični prostor in oprema

K 22. in 23. členu

Člena opredelita knjižnični prostor in opremo splošne knjižnice. Računalniška in programska oprema mora omogočati ustrezno informacijsko in komunikacijsko podporo izvajanju dejavnosti splošne knjižnice. Knjižnica mora uporabnikom zagotavljati brezplačno povezavo do interneta.

Organizacijska enota osrednja knjižnica

Poglavje za organizacijsko enoto osrednja knjižnica določa naslednje elemente: organizacijo knjižnične dejavnosti, knjižnično gradivo, knjižnične delavce, prostor in opremo.

Organizacija knjižnične dejavnosti

K 24. členu

(knjižnična javna služba osrednje knjižnice)

Člen določa, da je osrednja knjižnica organizacijska enota splošne knjižnice, ki izvaja knjižnično javno službo za prebivalce občin, ki so navedene v Prilogi 1 tega pravilnika. Določi še, da osrednja knjižnica izvaja tudi skupne naloge splošne knjižnice.

K 25. členu

(obratovalni čas)

Člen določa obratovalni čas osrednje knjižnice. Le-ta mora ustrezati največjemu številu prebivalcev na območju občin, ki so navedene v Prilogi 1 tega pravilnika.

Določen je tudi kazalec z zahtevano minimalno vrednostjo za ugotavljanje izpolnjevanja pogoja.

Knjižnično gradivo

K 26. členu

(struktura knjižničnega gradiva)

Člen določa strukturo knjižnične zbirke v krajevni knjižnici I.

K 27. členu

(razmerja v knjižnični zbirka)

Člen določa razmerje med leposlovnim in strokovnim knjižničnim gradivom pri oblikovanju knjižnične zbirke v osrednji knjižnici za posamezne starostne stopnje uporabnikov.

Osrednja knjižnica pri določanju razmerij knjižničnega gradiva za posamezne starostne stopnje smiselno upošteva demografsko strukturo potencialnih uporabnikov. Starostne stopnje so predšolski otroci, šolski otroci, mladostniki in odrasli.

K 28. členu

(obseg in dopolnjevanje knjižničnega gradiva)

Člen določa obseg in dopolnjevanje knjižničnega gradiva v osrednji knjižnici.

Knjižnični delavci

K 29. členu

(število)

Člen opredeli način določanja števila knjižničnih delavcev v osrednji knjižnici v skladu z 21. členom pravilnika, in sicer glede na število prebivalcev in število organizacijskih enot.

Prostor in oprema

K 30. členu

(knjižnična zgradba in prostor)

Člen določa minimalne pogoje knjižnične zgradbe in prostora osrednje knjižnice, med drugim ustrezno lokacijo, načrtovanje gradnje knjižnične zgradbe in dostopnost osebam z različnimi oblikami oviranosti. Člen določa tudi kazalec z zahtevano minimalno vrednostjo za ugotavljanje izpolnjevanja pogoja.

K 31. členu

(knjižnična oprema)

Člen določa kazalca z zahtevanima vrednostma za ugotavljanje izpolnjevanja pogoja glede števila uporabniških mest in računalniških delovnih postaj za osrednjo knjižnico.

Organizacijska enota krajevna knjižnica I

Poglavje za organizacijsko enoto krajevna knjižnica I določa naslednje elemente: organizacijo knjižnične dejavnosti, knjižnično gradivo, knjižnične delavce, prostor in opremo.

Organizacija knjižnične dejavnosti

K 32. členu

(knjižnična javna služba krajevne knjižnice I)

Člen določa knjižnično javno službo organizacijske enote krajevna knjižnica I v naseljih in občinskih središčih z najmanj 2.500 prebivalci ter v mestnih predelih z najmanj 30.000 prebivalci.

K 33. členu

(obratovalni čas krajevne knjižnice I)

Člen določa minimalni obratovalni čas krajevne knjižnice I. Določen je kazalec z zahtevano vrednostjo za ugotavljanje izpolnjevanja pogoja.

K 34. členu

(storitve in naloge za zagotavljanje dostopnosti v krajevni knjižnici I)

Člen določa storitve in naloge za zagotavljanje dostopnosti v krajevni knjižnici I ter določa kazalec z zahtevano vrednostjo za ugotavljanje izpolnjevanja pogoja.

Knjižnično gradivo

K 35., 36., 37. in 38. členu

Poglavje določa strukturo knjižnične zbirke, izbor in razmerja knjižničnega gradiva ter obseg in dopolnjevanje knjižničnega gradiva v krajevni knjižnici I.

Dodatno k 38. členu

Člen določa obseg in dopolnjevanje knjižničnega gradiva v krajevni knjižnici I. Določena sta kazalca z zahtevanima vrednostma za ugotavljanje izpolnjevanja pogojev obsega in dopolnjevanja knjižničnega gradiva v krajevni knjižnici I.

Knjižnični delavci

K 39. členu

(število)

Člen določa minimalno stopnjo zaposlovanja strokovnih knjižničarskih delavcev v krajevni knjižnici I, za katero določa tudi kazalec z zahtevano vrednostjo za ugotavljanje izpolnjevanja pogoja. Elementi za določanje stopnje zaposlovanja knjižničnih delavcev v splošnih knjižnicah so podrobneje pojasnjeni v Prilogi 3, kjer so navedeni tudi primeri izračuna stopnje zaposlovanja za organizacijske enote.

Prostor in oprema

K 40. členu

(knjižnična zgradba in prostor)

Člen določa minimalne pogoje knjižnične zgradbe in prostora krajevne knjižnice I, med drugim ustrezno lokacijo in dostopnost osebam z različnimi oblikami oviranosti. Člen tudi določa, da v kolikor je krajevna knjižnica sestavni del skupnega objekta, morajo biti njeni prostori ločeni od drugih prostorov v zgradbi.

Člen določa tudi kazalec z zahtevano vrednostjo za ugotavljanje izpolnjevanja pogoja.

K 41. členu

(knjižnična oprema)

Člen določa kazalca z zahtevanima vrednostma za ugotavljanje izpolnjevanja pogoja glede števila uporabniških mest in računalniških delovnih postaj za krajevno knjižnico I.

Organizacijska enota krajevna knjižnica II

Poglavje za organizacijsko enoto krajevna knjižnica II določa naslednje elemente: organizacijo knjižnične dejavnosti, knjižnično gradivo, knjižnične delavce, prostor in opremo.

Organizacija knjižnične dejavnosti

K 42. členu

(knjižnična javna služba krajevne knjižnice II)

Člen določa knjižnično javno službo organizacijske enote krajevna knjižnica II v naseljih do 2.500 prebivalcev. V primeru, kadar krajevna knjižnica II izvaja knjižnično dejavnost v skupnih prostorih s šolsko knjižnico, mora ostati dejavnost obeh knjižnic neokrnjena ob upoštevanju načel skupne rabe virov. Načela skupne rabe virov s šolsko knjižnico so pojasnjena v Smernicah za izvajanje knjižnične dejavnosti splošnih in šolskih knjižnic ob uporabi skupnih virov⁶, ki jih je izdala Narodna in univerzitetna knjižnica.

K 43. členu

(obratovalni čas)

Člen določa minimalni obratovalni čas krajevne knjižnice II. Določen je kazalec z zahtevano vrednostjo za ugotavljanje izpolnjevanja pogoja. Člen še določa, da lahko krajevna knjižnica II zagotavlja povečano odprtost tudi s tehničnimi rešitvami, ki omogočajo uporabo knjižnice in izposoje gradiva brez prisotnosti knjižničnih delavcev.

K 44. členu

(storitve in naloge za zagotavljanje dostopnosti v krajevni knjižnici II)

Člen določa storitve in naloge za zagotavljanje dostopnosti v krajevni knjižnici II ter kazalec z zahtevano vrednostjo za ugotavljanje izpolnjevanja pogoja.

Knjižnično gradivo

⁶ Dostopno na: https://cezar.nuk.uni-lj.si/common/files/studije/smernice_splk_sk.pdf

K 45., 46., 47. in 48. členu

Poglavje določa strukturo knjižnične zbirke, izbor in razmerja knjižničnega gradiva.

K 48. členu

(obseg in dopolnjevanje knjižničnega gradiva)

Člen določi kazalca z zahtevanima vrednostma za ugotavljanje izpolnjevanja pogojev obsega in dopolnjevanja knjižničnega gradiva v krajevni knjižnici II. Aktualnost knjižničnega gradiva v krajevni knjižnici II splošna knjižnica poleg prirasta gradiva zagotavlja tudi z izmenjavo knjižničnega gradiva med organizacijskimi enotami.

Knjižnični delavci

K 49. členu

(število)

Člen določa minimalno stopnjo zaposlovanja strokovnih knjižničarskih delavcev v krajevni knjižnici II, za katero določa tudi kazalec z zahtevano vrednostjo za ugotavljanje izpolnjevanja pogoja. Elementi za določanje stopnje zaposlovanja knjižničnih delavcev v splošnih knjižnicah so podrobneje pojasnjeni v Prilogi 3, kjer so navedeni tudi primeri izračuna stopnje zaposlovanja za organizacijske enote.

Prostor in oprema

K 50. členu

(zgradba in prostor)

Člen določa osnovne pogoje za knjižnično zgradbo in prostor krajevne knjižnice II, med drugim ustrezno lokacijo in dostopnost osebam z različnimi oblikami oviranosti. Člen tudi določa, da v kolikor je krajevna knjižnica II sestavni del skupnega objekta, morajo biti njeni prostori ločeni od drugih prostorov v zgradbi. Določen je tudi kazalec z zahtevano vrednostjo za ugotavljanje izpolnjevanja pogoja.

K 51. členu

(knjižnična oprema)

Člen določa kazalca z zahtevanima vrednostma za ugotavljanje izpolnjevanja pogoja glede števila uporabniških mest in računalniških delovnih postaj za krajevno knjižnico II.

Organizacijska enota potujoča knjižnica

Poglavje za organizacijsko enoto potujoča knjižnica določa naslednje elemente: organizacijo knjižnične dejavnosti, knjižnično gradivo, knjižnične delavce, prostor in opremo.

Organizacija knjižnične dejavnosti

K 52. členu

(knjižnična javna služba potujoče knjižnice)

Člen določa, da je potujoča knjižnica organizacijska enota splošne knjižnice, ki zagotavlja knjižnično dejavnost na določenih postajališčih z namenskim vozilom, bibliobusom oziroma bibliokombijem (bibliobus je namensko vozilo za izvajanje knjižnične dejavnosti, ki ima nad 3.500 kg dovoljene mase; bibliokombi je namensko vozilo za izvajanje knjižnične dejavnosti, ki ima do 3.500 kg dovoljene mase).

K 53. členu

(območje delovanja)

Člen določa gravitacijski območji delovanja bibliobusa in bibliokombija.

K 54. členu

(obratovalni čas)

Člen določa minimalni obratovalni čas bibliobusa in bibliokombija. Za bibliobus oziroma bibliokombi sta določena tudi kazalca z zahtevanima vrednostma za ugotavljanje izpolnjevanja pogoja.

K 55. in 56. členu

(storitve in naloge za zagotavljanje dostopnosti v bibliobusu in bibliokombiju)

Člena določata storitve in naloge za zagotavljanje dostopnosti knjižnične javne službe v bibliobusu in bibliokombiju.

Knjižnično gradivo

K 57., 58. in 59. členu

Poglavje določa strukturo knjižnične zbirke, izbor, postavitev in dostopnost knjižničnega gradiva v potujoči knjižnici.

Izbor knjižničnega gradiva na vožnji potujoče knjižnice upošteva ugotovljene potrebe potencialnih uporabnikov na posameznih postajališčih, kar vključuje demografsko strukturo, posebne potrebe prebivalcev itn.

Knjižnični delavci

K 60. členu

(število)

Člen določa minimalno stopnjo zaposlovanja strokovnih knjižničarskih delavcev v bibliobusu in bibliokombiju.

Prostor in oprema

K 61. členu

(knjižnični prostor)

Člen določa prostor za skladišče, ki ga mora imeti splošna knjižnica za knjižnično zbirko potujoče knjižnice.

K 62. členu

(knjižnična oprema)

Člen določa minimalno knjižnično opremo v bibliobusu in bibliokombiju ter kazalca z zahtevanima vrednostma za ugotavljanje izpolnjevanja pogoja glede števila uporabniških mest in računalniških delovnih postaj za bibliobus in bibliokombi.

Premična zbirka

Premična zbirka ni posebna organizacijska enota splošne knjižnice.

Organizacija knjižnične dejavnosti

K 63. členu

(območje delovanja in obratovalni čas)

Člen določa območje delovanja in obratovalni čas lokacije premične zbirke. Lokacije premičnih zbirk so lahko tudi v posebnih okoljih, kakršna so npr. dom starejših, bolnišnica, zapor itd.

K 64. členu

(storitve in dostopnost)

Člen določa storitve in pogoje za izvajanje oziroma zagotavljanje dostopnosti knjižničnih storitev na lokaciji premične zbirke (prostor, oprema, delavci).

Knjižnično gradivo

K 65. členu

Člen določa upravljanje s premično zbirko, zagotavljanje njene raznolikosti in aktualnosti, upoštevanje ugotovljenih potreb prebivalcev in uporabnikov okolju, uporabo kriterijev za postavitve in dostopnost knjižničnega gradiva ter pogostost menjave knjižničnega gradiva na posamezni lokaciji premične zbirke.

Posebne naloge splošnih knjižnic

Poglavje določa posebne naloge, ki jih splošna knjižnica opravlja v skladu s potrebami okolja in na podlagi 25., 26. in 27. člena zakona.

K 66. členu

(vrste posebnih nalog splošnih knjižnic)

Člen določi vrste posebnih nalog, ki jih splošna knjižnica opravlja na podlagi 25., 26. in 27. člena zakona.

K 67. členu

(splošna knjižnica na narodnostno mešanih območjih)

Pripadnice in pripadniki italijanske in madžarske narodne skupnosti imajo z ustavo zagotovljeno pravico do enakopravne, javne in zasebne rabe svojega jezika na območjih občin, v katerih živijo. Republika Slovenija zagotavlja pravico do uporabe in razvoja prvega jezika in kulture obema jezikoma avtohtonih narodnih skupnosti, ki imata poleg slovenščine na območjih občin, v katerih živi italijanska ali madžarska narodna skupnost, tudi status uradnih jezikov. Vse osebe javnega prava imajo dolžnost,

da na teh območjih poslujejo in se sporazumevajo tudi v jeziku narodnih skupnosti. Pravica do enakopravne rabe jezikov italijanske in madžarske narodnosti izhaja tudi iz Evropske listine o regionalnih ali manjšinskih jezikih, ki jo je Slovenija ratificirala leta 2000.

Tudi Okvirna konvencija Sveta Evrope za varstvo narodnih manjšin, ki je začela veljati 1. februarja 1998, je ena najcelovitejših meddržavnih pogodb za varstvo pravic pripadnikov narodnih manjšin. Pogodbenice te konvencije, med njimi tudi Slovenija, se zavezujejo, da bodo uveljavljale popolno in dejansko enakopravnost pripadnikov manjšin na vseh področjih gospodarskega, družbenega, političnega in kulturnega življenja in hkrati ustvarjale razmere, ki jim bodo omogočale izražati, ohranjati in razvijati svojo kulturo in identiteto.

Zakon v 25. členu določa, da splošne knjižnice na narodnostno mešanih območjih izvajajo knjižnično dejavnost tudi za potrebe narodnih skupnosti, in sicer poleg dodatnega nakupa knjižničnega gradiva tudi zagotavljanje komunikacije v knjižnici v jeziku narodne skupnosti, razvijanje bralne kulture, usposabljanje uporabnikov, prireditve v jeziku narodne skupnosti ipd. Splošne knjižnice morajo na dvojezičnem območju pri svojem delovanju in poslovanju z uporabniki dosledno upoštevati z Ustavo Republike Slovenije določeno dvojezičnost (knjižnično gradivo, napisi, komuniciranje, obrazci, povezani s poslovanjem, nudenje splošnih informacij in informacij o ter iz knjižničnega gradiva, spletna stran, prireditve itd.).

67. člen pravilnika opredeli knjižnično javno službo splošne knjižnice na narodnostno mešanih območjih, za izpolnjevanje določenih pogojev (obseg in dopolnjevanje knjižnične zbirke ter število strokovnih delavcev z aktivnim znanjem jezika narodne skupnosti) pa določi tudi zahtevane minimalne vrednosti. Člen določi tudi delež državnih sredstev za nakup knjižničnega gradiva (monografske publikacije, neknjižno gradivo, serijske publikacije) v jeziku narodne skupnosti. Splošne knjižnice, ki delujejo na narodnostno mešanih območjih se dogovorijo o skupnem zagotavljanju knjižnične dejavnosti za potrebe narodne skupnosti.

K 68. členu

(splošna knjižnica na obmejnih območjih)

Kulturno delovanje Slovencev zunaj Republike Slovenije je enakovreden in enakopraven del kulturne ustvarjalnosti celotnega slovenskega naroda. Republika Slovenija podpira vse oblike združevanja in delovanja Slovencev zunaj Republike Slovenije, ki prispevajo k ohranjanju in promociji slovenske kulture, kot so, med drugim, tudi splošne knjižnice. Raba slovenščine v zamejstvu, zlasti v Porabju, na avstrijskem Koroškem in Štajerskem, v zahodni Benečiji, Kanalski dolini, Reziji in na Hrvaškem močno upada, zato potrebuje posebno podporo. To odgovorno družbeno vlogo sprejemajo tudi splošne knjižnice, ki zbirajo knjižnično gradivo in informacije, varujejo identiteto in jezik, spodbujajo ustvarjanje in ga predstavljajo. Poglavitni cilji izvajanja knjižnične dejavnosti na obmejnih območjih so tako zlasti: vzdrževanje slovenskega kulturnega prostora (identitete slovenskega naroda), razvoj medkulturnega dialoga, promocija slovenske kulture, jezika in ustvarjalnosti ter povečevanje jezikovne osveščenosti za rabo slovenskega jezika med pripadniki slovenske narodne skupnosti v zamejstvu.

68. člen pravilnika opredeli knjižnično javno službo za zagotavljanje dejavnosti splošne knjižnice za podporo razvoju knjižnične dejavnosti na obmejnih območjih. Program knjižnične dejavnosti za podporo razvoju knjižnične dejavnosti na obmejnih območjih mora biti načrtovan v sodelovanju s knjižnicami oziroma drugimi organizacijami Slovencev v zamejstvu in nacionalno knjižnico.

K 69. členu

(osrednja območna knjižnica)

Bibliotekarska stroka je v preteklosti večkrat dala pobudo po spremembi Pravilnika o osrednjih območnih knjižnicah (Uradni list št. 88/03). Določbe novega pravilnika sledijo strokovnim pobudam po redefiniciji knjižnične javne službe osrednje območne knjižnice, tako med drugim prinašajo spremembo na področju izvajanja koordinacije posebnih nalog. Osrednje območne knjižnice bodo z

uveljavitvijo novega pravilnika same prevzele koordinacijo izvajanja posebnih nalog območnosti, ki jo sedaj izvaja NUK, s čimer bodo tako delovanje kot tudi koordinacijo prenesle v okolje, za katerega dejavnost izvajajo, torej neposredno v okolje knjižničnega območja. V mreži splošnih knjižnic bodo tako zagotavljale strokovna načela delovanja, enoten način izvajanja knjižnične javne službe, prilagojen lokalnemu okolju ter spodbujale sodelovanje med knjižnicami na območju in širše, zagotavljale bodo strokovno, organizacijsko in svetovalno podporo knjižnicam na območju in bodo nosilke tehnološkega razvoja.

69. člen pravilnika opredeli knjižnično javno službo osrednje območne knjižnice, organizacijo izvajanja njenih nalog ter minimalno število strokovnih knjižničarskih delavcev. Osrednje območne knjižnice kot celota skrbijo za usklajen razvoj splošnih knjižnic na širšem območju, se pri tem medsebojno povezujejo in tako delujejo na nacionalnem nivoju (npr. skupni knjižnični portali, kompetenčni centri). Osrednja območna knjižnica ima v aktu o notranji organizaciji določeno enoto za razvoj. Območje delovanja osrednje območne knjižnice se določi v pogodbi med ministrstvom, pristojnim za kulturo in osrednjo območno knjižnico. Usmeritve za izvajanje posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic za obdobje petih let pripravi nacionalni koordinator posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic v sodelovanju z ministrstvom, pristojnim za kulturo. Za koordinacijo izvajanja posebnih nalog in za povezovanje z nacionalnim koordinatorjem ima osrednja območna knjižnica zaposlenega najmanj enega strokovnega knjižničarskega delavca s strokovnim nazivom najmanj višji bibliotekar.

Financiranje zagotavljanja pogojev

K 70. do 77. členu

Določbe, ki so bile urejene v samostojnem Pravilniku o načinu določanja skupnih stroškov osrednjih knjižnic, ki zagotavljajo knjižnično dejavnost v več občinah, in stroškov krajevnih knjižnic (Uradni list RS, št. 19/03) se prenašajo v novi pravilnik kot samostojno poglavje, ker so pogoji za izvajanje knjižnične javne službe odvisni od zagotovljenih finančnih virov. V členih je opredeljeno, da morajo zagotavljanje pogojev financirati občine, določeni so skupni stroški ter stroški krajevne knjižnice, potujoče knjižnice in premične zbirke. Opredeljen je tudi način določanja deleža sredstev.

Ugotavljanje izpolnjevanja pogojev

K 78. in 79. členu

V 78. členu je opredeljena metodologija za ugotavljanje izpolnjevanja pogojev. Določeno je, da so v Prilogi 2 Pravilnika opredeljeni kazalci, potrebni podatki, merilo za ugotavljanje izpolnjevanja pogoja, zahtevana vrednost pogoja in zahtevana stopnja doseganja pogoja.

V 79. členu je določeno, da mnenje o izpolnjevanju pogojev za vsako splošno knjižnico, na podlagi zbranih podatkov ministrstvu, pristojnemu za kulturo, poda nacionalna knjižnica.

Strokovni nadzor

K 80. členu

Člen določa namen, vsebino in način izvajanja strokovnega nadzora za zagotavljanje večje strokovnosti knjižnične javne službe ter njene ustrezne organiziranosti. Določa tudi nadzorno komisijo. Strokovni nadzor nad delom splošnih knjižnic opravlja Ministrstvo za kulturo.

Visokošolske knjižnice

Poglavje določa minimalne pogoje za organizacijo knjižnične dejavnosti visokošolskih knjižnic ter minimalne številčne vrednosti pogojev za knjižnično gradivo, knjižnične delavce ter prostor in opremo.

K 81. členu (način organiziranosti)

Člen določa način organiziranosti visokošolske knjižnice za zagotavljanje knjižnične dejavnosti za podporo pedagoškemu in znanstvenoraziskovalnemu procesu visokošolskega zavoda z akreditiranim študijskim programom. Visokošolska knjižnica je pravna oseba ali njena enota, ki izvaja knjižnično javno službo za podporo pedagoškemu in znanstvenoraziskovalnemu ter strokovnemu delu visokošolskega zavoda z akreditiranim študijskim programom, oziroma samostojni javni zavod, ki je visokošolska knjižnica. Organizirana je kot knjižnica članice univerze, kot knjižnica visokošolskega zavoda članice univerze, kot knjižnica samostojnega visokošolskega zavoda oziroma kot samostojni javni zavod.

K 82. členu (upravljanje visokošolske knjižnice)

Člen določa, da morajo biti iz organizacijske strukture visokošolskega zavoda jasno razvidni status, funkcija in naloge visokošolske knjižnice ter opredeljena odgovornost za njeno delovanje, nadzor in evalvacijo, tako na ravni visokošolskega zavoda kot na ravni knjižnice.

Določi tudi, da mora visokošolska knjižnica imeti pisni dokument z jasno opredeljenimi strateškimi in dolgoročnimi cilji, ukrepi za njihovo doseg, izhodiščnimi in ciljnimi vrednostmi ter kazalci, s katerimi se spremlja doseganje ciljnih vrednosti. Visokošolska knjižnica mora imeti vodjo.

K 83. členu (zagotavljanje storitev)

Člen določa minimalni nabor storitev visokošolske knjižnice za zagotavljanje dostopnosti knjižnične javne službe. Poleg dostopnosti učbenikov ter druge temeljne in priporočene študijske literature, zaključnih del visokošolskega študija na visokošolskem zavodu ter dostopnosti mednarodne znanstvene literature, storitve vključujejo še posredovanje knjižničnega gradiva in informacij, prostor za študij oziroma delo uporabnikov, izobraževanje ter pomoč in svetovanje za uporabo knjižnice in informacijskih virov in podporo uporabnikom s posebnimi potrebami pri uporabi knjižnice in njenih storitev. Visokošolska knjižnica zagotavlja tudi izobraževanje ter pomoč in svetovanje uporabnikom pri njihovem vrednotenju del strokovne, znanstvenoraziskovalne in umetniške dejavnosti ter pri njihovem vključevanju v odprto znanost. Visokošolska knjižnica mora imeti javno dostopno spletno stran in zagotavljati pogoje za vnos bibliografskih podatkov o rezultatih znanstvenoraziskovalnega in strokovnega dela zaposlenih visokošolskega zavoda v nacionalni bibliografski sistem.

K 84. členu (obratovalni čas)

Člen določa minimalni obratovalni čas visokošolske knjižnice in obratovalni čas visokošolske knjižnice, ki opravlja naloge univerzitetne knjižnice. Določena sta tudi kazalca z zahtevanima vrednostma za ugotavljanje izpolnjevanja pogoja.

K 85. členu (knjižnična zbirka)

Člen določa izgradnjo knjižnične zbirke, izbor, dopolnjevanje in način dostopnosti knjižničnega gradiva visokošolske knjižnice.

K 86. členu (upravljanje knjižnične zbirke)

Člen določa, da mora visokošolska knjižnica imeti javno dostopen in redno posodabljan pisni dokument o izgradnji in razvoju knjižnične zbirke ter zagotavljanju dostopa do elektronskih informacijskih virov.

K 87. členu (dostopnost knjižničnega gradiva)

Člen določa, da visokošolska knjižnica v prostorih knjižnice in na daljavo omogoča dostopnost knjižničnega gradiva v elektronski obliki, in sicer: obvezno študijsko gradivo, samostojno ali v sodelovanju z drugimi knjižnicami zbirke mednarodne znanstvene literature in baze podatkov ter zaključna dela diplomantov in objave zaposlenih visokošolskega zavoda.

K 88. členu (obseg knjižnične zbirke)

Člen določa obseg oziroma sestavo knjižnične zbirke visokošolske oziroma univerzitetne knjižnice.

K 89. členu (izobrazba)

Člen določa potrebno izobrazbo knjižničnih delavcev. Člen določa tudi pogoje za vodjo visokošolske knjižnice.

K 90. členu (kompetence)

Člen določa potrebne kompetence knjižničnih delavcev visokošolske knjižnice.

K 91. členu (število)

Člen določa, da je število strokovnih knjižničarskih delavcev v visokošolski knjižnici odvisno od obsega dejavnosti in vrste nalog, ki jih knjižnica opravlja, obsega knjižnične zbirke ter števila potencialnih uporabnikov. Določeno je, da pretežni del delovnega časa opravljajo strokovno knjižničarsko delo.

Določena sta tudi kazalca z zahtevanima vrednostma za ugotavljanje izpolnjevanja pogoja.

K 92. in 93. členu (prostor in oprema)

Člena opredelita knjižnični prostor in opremo visokošolske knjižnice. Določeni so tudi kazalci z zahtevanimi vrednostmi za ugotavljanje izpolnjevanja pogoja.

Ugotavljanje izpolnjevanja pogojev

K 94. in 95. členu

V členih je opredeljena metodologijo za ugotavljanje izpolnjevanja pogojev. Določeno je, da so v Prilogi 5 Pravilnika opredeljeni kazalci, potrebni podatki, merilo za ugotavljanje izpolnjevanja pogoja, zahtevana vrednost pogoja in zahtevana stopnja doseganja pogoja.

Mnenje o izpolnjevanju pogojev za vsako visokošolsko knjižnico na podlagi zbranih podatkov ugotavlja nacionalna knjižnica.

Strokovni nadzor

K 96. členu

Člen določa način izvajanja strokovnega nadzora za zagotavljanje večje strokovnosti knjižnične javne službe ter njene ustrezne organiziranosti.

Specialne knjižnice

Poglavje določa minimalne pogoje za organizacijo knjižnične dejavnosti specialnih knjižnic ter minimalne številčne vrednosti pogojev za knjižnično gradivo, knjižnične delavce ter prostor in opremo. Določitev objektivnih številčnih vrednosti za po velikosti in obsegu dejavnosti zelo raznolike specialne knjižnice ni mogoča za vse pogoje, zato so v Pravilniku izpostavljeni le ključni, vrednosti za ugotavljanja izpolnjevanja pogojev pa so navedene v Prilogi 6 Pravilnika.

Tudi *Strokovni standardi za specialne knjižnice (26. 11. 2018–25. 11. 2028)* navajajo, da zaradi velike raznolikosti specialnih knjižnic (raznolikosti strokovnih področij, na katerih delujejo, raznovrstnosti gradiva, ki ga zagotavljajo, različnosti uporabnikov, ki jih zastopajo, različne stopnje razvitosti itd.) v dokument ni bilo mogoče vključiti kvantitativnih meril. Strokovni standardi zato podajo le načela delovanja specialne knjižnice in glavne usmeritve, ne podajo pa kvantitativnih meril.

Nacionalna knjižnica

Poglavje določa minimalne pogoje za izvajanje knjižnične javne službe nacionalne knjižnice ter minimalne pogoje za knjižnično gradivo, knjižnične delavce ter prostor in opremo.

Prehodne in končna določba

V prehodnih določbah je določeno, da izda nacionalna knjižnica odločbe o izpolnjevanju pogojev za izvajanje knjižnične javne službe za visokošolske knjižnice na podlagi podatkov o stanju za leto 2020, najkasneje do 1. marca 2022, za specialne knjižnice pa na podlagi podatkov za leto 2022, najkasneje do 1. marca 2023. Določeno je tudi, da izda mnenja o izpolnjevanju pogojev za splošne knjižnice na podlagi podatkov o stanju za leto 2021, najkasneje do 1. septembra 2022.

V končni določbi je določeno, kateri pravilniki prenehajo veljati ob uveljavitvi Pravilnika, opredeljeno je tudi, do kdaj se uporabljajo.

Pravilnik začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, uporabljati naj bi se predvidoma začel 1. januarja 2022.

Končne opombe

1) Predlogi, analize in delovna gradiva Narodne in univerzitetne knjižnice:

- Dopis o problematičnih kazalcih Pravilnika, naslovljen na Ministrstvo za kulturo, 24. 11. 2006;
- Dopis NUK o problematiki Pravilnika, naslovljen na Ministrstvo za kulturo, marec 2008;
- Meritve razvitosti knjižnic in problematika določb Pravilnika o izvajanju knjižnične dejavnosti kot javne službe (dostopno na spletni strani: https://cezar.nuk.uni-lj.si/common/files/studije/analiza_pravilnik.pdf);
- Analiza finančne vzdržnosti izvajanja knjižnične dejavnosti v lokalnih skupnostih (Inštitut za ekonomska raziskovanja, 2016);
- Raziskava o doseganju Standardov za splošne knjižnice 2005-2017 (pripravila Delovna skupina za pripravo strokovnih priporočil in standardov za splošne knjižnice pri Nacionalnem svetu za knjižnično dejavnost);
- Študija prostorske simulacije mreže splošnih knjižnic, avtorica dr. Vlasta Vodeb;
- Metodologija nadgradnje portala za knjižnično statistiko (BibSiSt);
- Meritve razvitosti knjižnic in problematika določb Pravilnika o izvajanju knjižnične dejavnosti kot javne službe (delovno gradivo); Eva Kodrič-Dačić, Stanislav Bahor, Nina Mrak, Gorazd Vodeb, Milena Bon (NUK, 2014);
- Poročila in analize dr. Eve Kodrič-Dačić (izdelane na osnovi zgoraj navedenih študij ter statističnih podatkov za leto 2014 in rezultatov zadnjih meritev razvitosti (2011):
 - Poročilo o intervjujih 4 fokusnih skupin (financerji, uporabniki, direktorji in strokovnimi delavci),
 - Poročilo o financiranju knjižnic,
 - Analiza mreže s predlogi sprememb,
 - Analiza knjižnične zbirke s predlogi sprememb,
 - Analiza prostora in opreme s predlogi sprememb,
 - Analiza števila delavcev s predlogi sprememb,
- analiza nekaterih podrobnejših podatkov o delovanju izbranih krajevnih knjižnic (G. Vodeb, september-oktober 2018),
- analiza Domoznanska dejavnost v slovenskih splošnih knjižnicah in UKM, stanje na dan 31. 12. 2016 (M. Bon, K. Sedar in drugi),
- Strokovna izhodišča za spremembe izvajanja posebnih nalog OOK (NUK, 2017).

2) Drugi viri:

- Tržan, M. idr. (2015). Študija o postopkih pridobivanja knjižničnega gradiva v splošnih knjižnicah. Grosuplje: Združenje splošnih knjižnic. Dostopno na: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-ZH8ZHNZ8>
- Čelik, M., Petek, J., Sirk, I. in Videc, A. (2018). Strateške usmeritve na področju IKT v splošnih knjižnicah za obdobje 2018-2028. Maribor: [B. z.]. Dostopno na: https://www.nuk.uni-lj.si/sites/default/files/dokumenti/2019/ook_strat.pdf
- Južnič, P. (2020). Visokošolske knjižnice danes: pregled novejših raziskav (delovno gradivo)